

Iedereen aan het werk?

‘Werk als recht’ of ‘werk als norm’

Prof. dr. Anneleen Forrier

Work & Organisation Studies

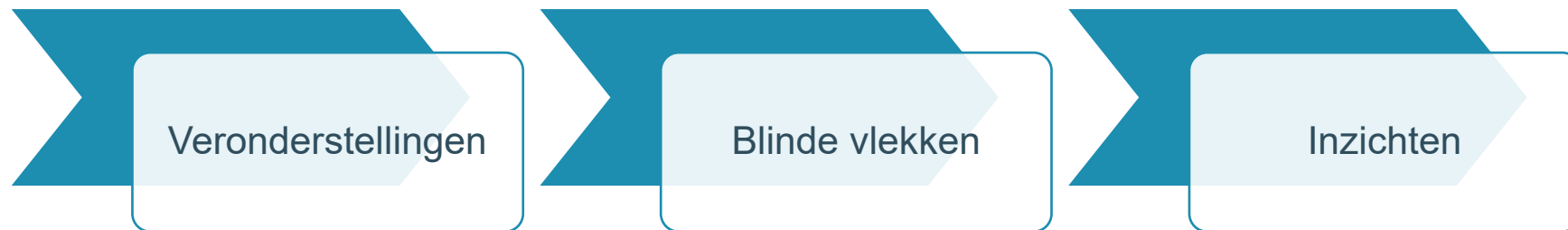
Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen



Onderzoek

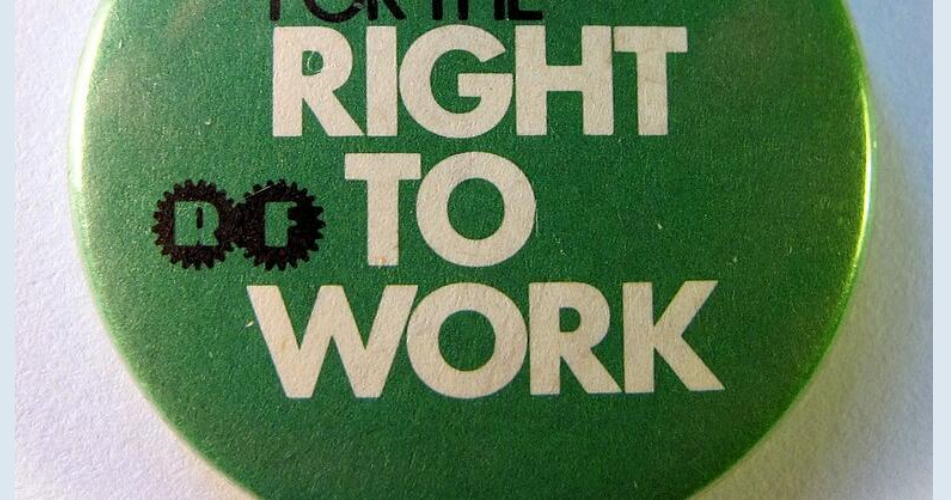
- Onderzoek naar activering van niet-beroepsactieven (2019-2024)
- Etnografische studies (promotoren Anneleen Forrier & Nele De Cuyper)
 - Bij organisaties die mensen toeleiden naar de arbeidsmarkt
 - Mensen met een beperking (dr. Andries Baeken;)
 - Vrouwen met migratie-achtergrond (dr. Annelies Scheers)
- Belang van denkbeelden over werk(enden) en niet-werken(den) in beleid en activering
- Link met re-integratie

Een kritische blik



Veronderstellingen

Van werk als recht naar werk als norm



Werk als recht



- Werk is fundamenteel recht
 - Idee: Iedereen die wil werken, mag werken
 - Argument: Werk draagt bij aan welzijn en welvaart van mensen
 - Nadruk op gelijke kansen en individuele keuze
- VN Verklaring van de rechten van de mens (artikel 23)
 1. *Eenieder heeft recht op arbeid, op vrije keuze van beroep, op rechtvaardige en gunstige arbeidsvoorwaarden en op bescherming tegen werkloosheid.*
- ILO Recht op 'degelijk' werk

Werk als norm



- Werk is sociale plicht
 - Idee: Iedereen die kan werken, moet werken
 - Argument: Werk is noodzakelijk voor economische welvaart van de maatschappij
 - Nadruk op burgerplicht en individuele verantwoordelijkheid
- Beleidsnota werk Vlaanderen (2024-2029)
 - *“Iedereen draagt bij, iedereen werkt mee. Om de Vlaamse **welvaart** te garanderen, nu én in de toekomst.”*
- Federaal regeerakkoord (2025-2029)
 - *“In een tijd waarin de uitdagingen voor onze **economie en sociale zekerheid** steeds groter worden is het cruciaal dat **zoveel mogelijk mensen actief bijdragen aan de arbeidsmarkt.**”*

2004-2024: Evolutie in Vlaams beleidsdiscours

Werk als recht

Werk als norm

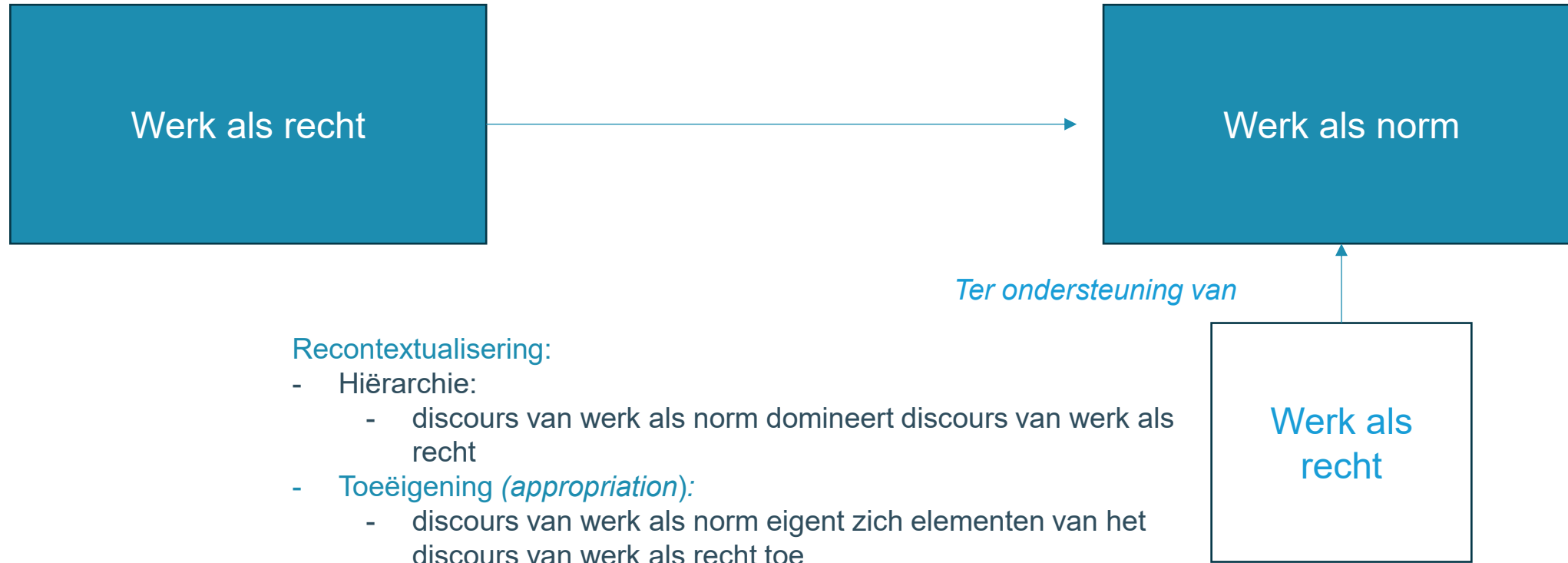
*In een **inclusief** Vlaanderen verwachten we van iedereen op actieve leeftijd dat hij of zij, binnen zijn of haar mogelijkheden op bijdraagt tot de verbetering van het welzijn van alle Vlamingen. **Hij of zij kan dit doen door het opnemen van betaalde arbeid, door het verrichten van sociaal nuttige onbetaalde arbeid, door te studeren of een opleiding te volgen...***
(Regeerakkoord 2004-2009)

***Niemand mag worden uitgesloten.** De werkwinkels moeten daarom inzonderheid **werk op maat** aanbieden voor ouderen, arbeidsgehandicapten, herintreders en etnisch-culturele minderheden*
(Regeerakkoord 2004-2009)

*We bouwen aan een **sterk en sociaal** Vlaanderen door **met z'n allen samen aan de slag** te gaan. **Hoe meer mensen aan de slag, hoe beter we onze welvaart op peil kunnen houden**, en hoe beter we ondersteuning kunnen voorzien voor zij die het echt nodig hebben. (Regeerakkoord 2019-2024)*

*We moeten **elke Vlaming, ook zij die momenteel niet actief zijn** op de arbeidsmarkt, overtuigen om zijn of haar **loopbaan in eigen handen** te nemen en die actief te gaan sturen, in functie van talenten, opportuniteiten, interesses en ambities. We bieden daarom iedere Vlaming tot aan de pensioenleeftijd via **een aanklappend activeringsbeleid** een loopbaanperspectief en een actieve begeleiding naar tewerkstelling.*
(Regeerakkoord 2019-2024)

2004-2024: Recontextualisering in beleid

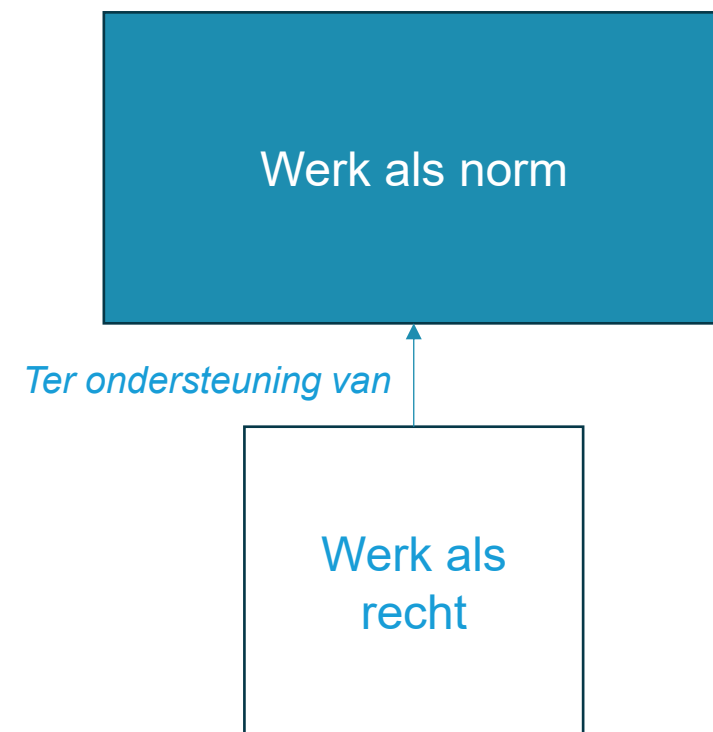


2024-2029: Federaal en Vlaams arbeidsmarktbeleid

*Mijn ambitie is om dit en ander potentieel te ontsluiten en actief in te zetten voor onze arbeidsmarkt. **Meer mensen aan het werk betekent niet alleen gezondere overheidsfinanciën, maar biedt vooral waardevolle en emanciperende kansen aan mensen.*** (Beleidsnota Werk 2024-2029, Vlaanderen)

*De **werkzaamheidssprong** die we voor ogen hebben, is in de eerste plaats ook een **“inclusiesprong”*** (Beleidsnota Werk 2024-2029, Vlaanderen)

*De regering maakt werk van een samenleving waarin **werken niet alleen een plicht is, maar een recht** dat voor iedereen toegankelijk en lonend is.* (Federaal Regeerakkoord, 2025-2029)



Inclusieve samenleving

Werk als recht

Werk is een mogelijke manier om iets te betekenen in de maatschappij

Welfare:

Bescherming tegen armoede is basisrecht
Sociale bescherming als principe

Maatschappelijke solidariteit

Werk als norm

Volwaardige bijdrage aan de samenleving
= werken

Workfare

Werk als bescherming tegen armoede
Sociale bescherming via werk

Maatschappelijke plicht en zelfredzaamheid

Blinde vlekken



Werk als norm en 'Othering'

Activering

Niet-werkenden



Werkenden



Othering: beschouwen en behandelen van individuen en groepen als van nature anders, 'de Ander', scheiding tussen 'normale' en 'afwijkende' burgers (Rahman, 2014; Shaker and Ahmadi, 2022)

- 'anderen' – 'afwijkend'
- moeten verantwoordelijkheid nemen
- beoordeeld op hun arbeidspotentieel
- minder geschikt/missen bepaalde kenmerken voor werk

- 'normale' burgers
- doen hun plicht
- zijn 'capabel' en in staat om te werken

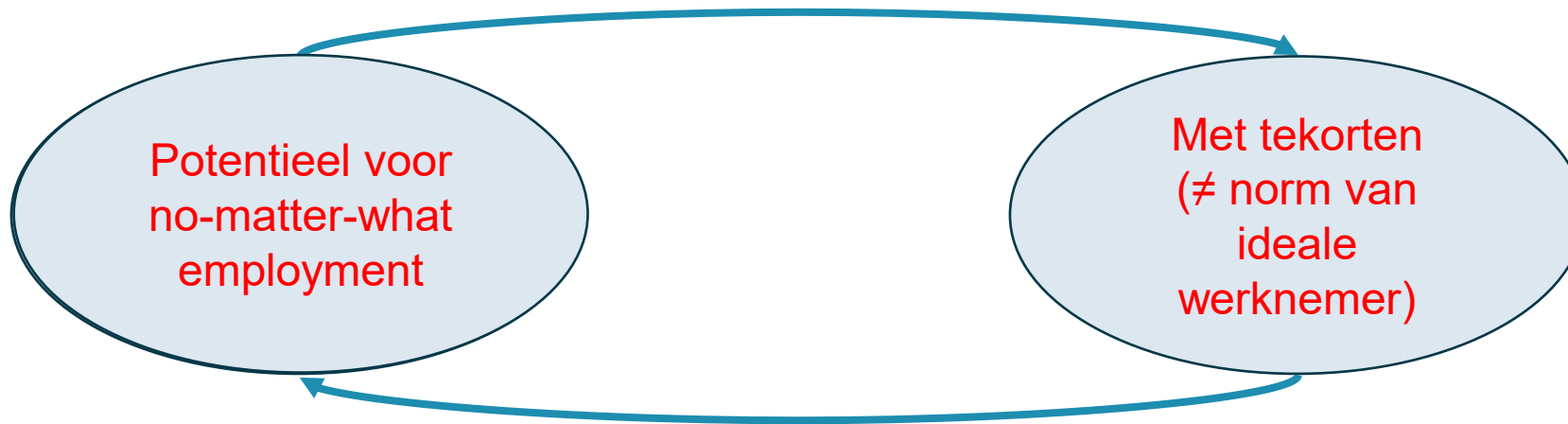
‘Othering’ in activering - *De ander moet veranderen*

- **Verantwoordelijkheid nemen – disciplineren**
 - *Via toenemende controle en sanctionering*
- **Bijspijkeren – *supply side fundamentalism***
 - *Om aan de norm van ideale (gezonde) werknemer te voldoen*
 - *“We gaan elk individu bekijken inzake begeleiding, opleiding, werkervaring opdoen – wat er ook nodig is – de handicaps wegwerken” (PQ, 08/06/2017, H, Minister).*
- **Rendementsdenken: Lat is ideale (gezonde) werknemers**
 - *Productiviteit als meetlat*
 - *Arbeidspotentieel*
 - *Verdienvermogen*



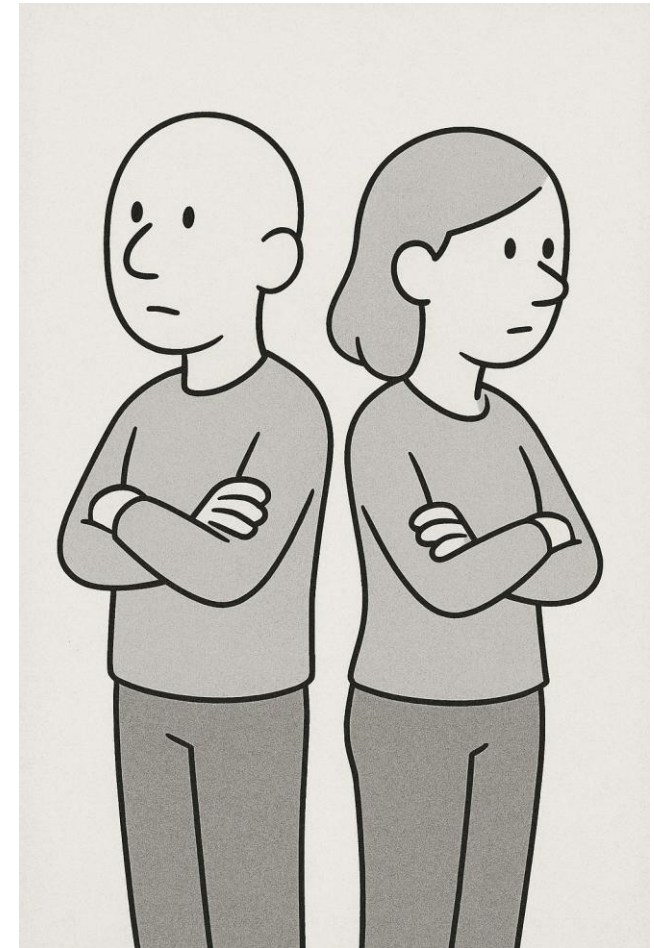
'Othering' in activering – *Potentieel door de lens van 'anders'*

Potentieel-met-tekorten: Onderschatting



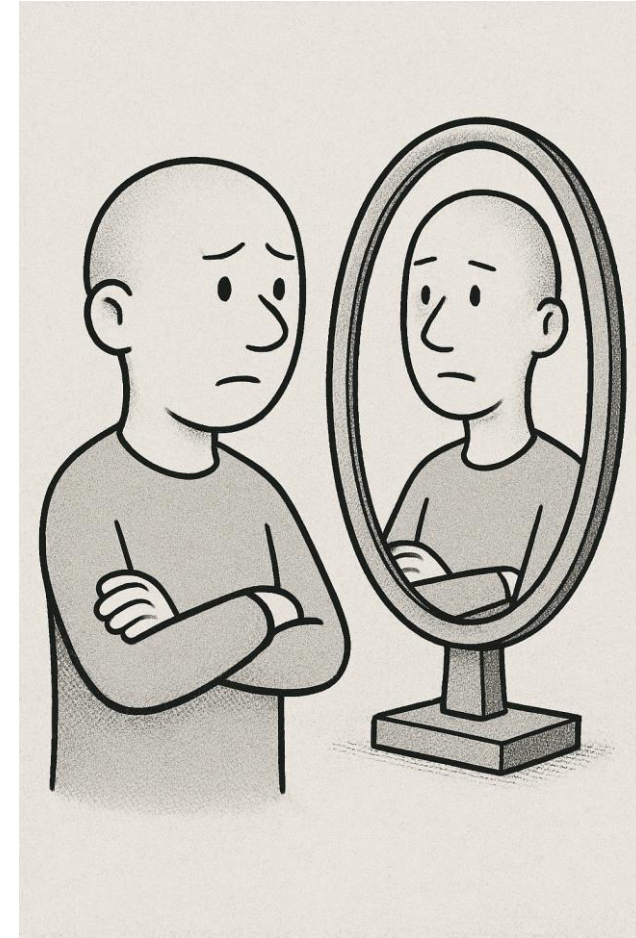
Tekorten-met-potentieel: No-matter-what-employment

De stap naar betaalde arbeid is vandaag dan ook vaak onvoldoende lonend in België. Dit is in het bijzonder het geval voor de meest kwetsbare groep van werklozen, leefloongerechtigden, langdurig zieken of personen met een handicap die de stap naar een deeltijdse of occasionele job kunnen zetten. (Federaal Regeerakkoord, 2025-2029)



‘Othering’ in activering – *Ontmoediging*

- Gevoel van verkeerd begrepen en onderschat worden (Stauffer, 2015)
- **Subjectificatie**
 - bewustwording ondergeschikte rol
 - om werk te vinden moeten ze capaciteiten en interesses onderdrukken
 - ze beginnen zich te gedragen naar verwachtingen
- Knaagt aan zelfbeeld → kans op afhaken



Inzichten



Lessen

Activering vanuit 'werk als norm' kan 'werk als recht' ondermijnen

- Othering van niet-werkenden
- No-matter-what-employment
- Subjectificatie
- Betaald werk als maatschappelijke breuklijn
- Inclusie?
- Passend en duurzaam werk?
- Meer mensen aan het werk?
- Belang van niet-werken?

Pleidooi om 'werk als recht' discours weer centraler te zetten

- Niet alleen maatschappelijk belang, maar ook individueel belang
- Niet alleen disciplineren, maar vooral faciliteren
 - Vertrekken van persoon, en niet van het doel
 - *Human first* ipv *Work first*
- Niet alleen snel maar vooral duurzaam werk
 - Passend werk
 - Voor individu én werkgever
- Werk is niet enkel betaalde arbeid
 - Onbetaalde arbeid is een recht,
 - én zinvol voor mens & maatschappij

Dank u

Anneleen.forrier@kuleuven.be